

Anonimizuota versija

Vertimas

C-612/23-1

Byla C-612/23

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2023 m. spalio 6 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. rugsėjo 21 d.

Ieškovė, apeliantė ir kita apeliacinio proceso šalis:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Atsakovė, apeliantė ir kita apeliacinio proceso šalis:

Vodafone GmbH

<...>

Paskelbta 2023 m. rugsėjo
21 d.

<...>

OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF (Diuseldorfo aukštesnysis
apygardos teismas)

NUTARTIS

Byloje

Verbraucherzentrale Berlin e. V., <...> Berlynas,

ieškovė, apeliantė ir kita apeliacinio proceso šalis,

<...>

prieš

Vodafone GmbH, <...> Diuseldorfas,

atsakovę, apelianbę ir kitą apeliacinio proceso šalį:

<...>

Oberlandesgericht Düsseldorf 20-oji civilinių bylų kolegija <...>

nutarė:

I.

Bylos nagrinėjimas sustabdomas.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf teikia Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šį klausimą dėl 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva), 30 straipsnio 5 dalies, iš dalies pakeistos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/136/EB 1 straipsnio 21 punktu, išaiškinimo:

Ar „pradinis įsipareigojimo laikotarpis“ turi būti suprantamas tik kaip pirmos sutarties galiojimo laikotarpis, ar ir kaip – naujais šalių valios pareiškimais grindžiama, gerokai iki pasibaigiant pirmos sutarties galiojimui sudaryta ir pradėta vykdyti – sutartis dėl pratęsimo, kai joje numatyti, palyginti su pirma sutartimi, pakeisti verslininko ir kliento įsipareigojimai?

Motyvai

- 1 Ieškovė, teisę reikšti ieškinius turinti vartotojų apsaugos asociacija, skundžia tam tikrus atsakovės – telekomunikacijos, taip pat mobiliojo ryšio, paslaugų teikėjos – veiksmus esamų klientų, pavyzdžiui, dviejų klientų – pirmojo ir antrojo, atžvilgiu.
- 2 Klientai su atsakove buvo sudarę pirmą sutartį, kurioje nustatytas fiksuotas pradinis įsipareigojimo laikotarpis. Likus keliems mėnesiams iki pirmos sutarties galiojimo pabaigos 2018 m. klientai norėjo pasikeisti tarifą (pirmasis klientas vietoj „Vodafone Red 2016 S“ pasirinko „Vodafone Red L“, antrasis klientas vietoj teismui nežinomo tarifo – „allnet-Flat Max“) ir pasinaudoti su tuo susieta galimybe – pigiau – įsigyti naują išmanųjį telefoną mokant didesnę mėnesinę įmoką, todėl kreipėsi į atsakovės filialą.
- 3 Atsakovė parengė ir pirmasis klientas pasirašė „Papildomą susitarimą dėl esamos sutarties dėl *Vodafone* paslaugų“ <...>, šio susitarimo numeris toks pat kaip esamos sutarties, jame iš pradžių buvo nustatyta:

Jūs nusprendėte įsigyti naują išmanųjį telefoną arba planšetę su nuolaida nepasibaigus įsipareigojimo laikotarpiui, taigi ir sudaryti naują sutartį. <...> [pirmą dieną pasibaigus pirmoje sutartyje nustatytam įsipareigojimo laikotarpiui] pagal Jūsų sutartį prasidės naujas 24 mėnesių įsipareigojimo laikotarpis. <...>

Skyriuje „Tarifas“ buvo nustatyta:

Sutarčiai, kaip ir iki šiol, taikomas šis tarifas:

„Red L mit Basic Phone“ <...>,

taigi „naujas“ tarifas ir „naujos“ kainos. Remiantis tolesne nuostata, jau sutarties pasirašymo dieną turėjo būti suteiktas papildomas duomenų kiekis, kurį buvo galima pasirinktinai užsisakyti tik turint tarifą „Red L“. Pirmasis klientas iš karto gavo naują išmanųjį telefoną, o atsakovė nuo to momento iškart pradėjo taikyti naują tarifą. Paskui ieškovės pozicija buvo tokia, kad 24 mėnesių „papildomo susitarimo“ galiojimo laikotarpis prasidėjo ne iškart jį pasirašius, o tik po kelių mėnesių, pasibaigus pirmos sutarties galiojimo laikotarpiui.

- 4 Antrojo kliento „sutartyje dėl pratęsimo“ <...> buvo nustatyta:

Sutarties pradžia: 2018 m. rugpjūčio 13 d.

Sutarties galiojimo laikotarpis: 26 mėnesiai <...>

2018 m. rugpjūčio 13 d. yra diena, kai antrasis klientas apsilankė atsakovės filiale. Jam iškart buvo įteiktas naujas išmanusis telefonas, o atsakovė nuo šios dienos pradėjo taikyti tarifą „allnet-Flat Max“. Į kliento priekaištą, kad sutarties galiojimo laikotarpis yra ilgesnis nei 24 mėnesiai, atsakovė atsakė, jog prie minimalaus 24 mėnesių galiojimo laikotarpio turi būti pridedamas likęs pirmos sutarties laikotarpis.

- 5 Ieškovė teigia, kad taip klientas, pažeidžiant tuo metu galiojusios redakcijos *Telekommunikationsgesetz* (Telekomunikacijų įstatymas) 43b straipsnio pirmą sakinį ir bet kuriuo atveju tuo metu galiojusios redakcijos *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB, Civilinis kodeksas) 309 straipsnio 9 punkto a papunktį [dėl Bendrųjų komercinių sąlygų, pagal kurias numatoma tam tikrų sutarčių galiojimo laikotarpis, susaistantis kitą sutarties šalį ilgiau kaip dvejus metus, negaliojimo], susaistomas ilgesniam kaip 24 mėnesių laikotarpiui. Todėl ieškovė prašo

įpareigoti atsakovę

I.

<...> ateityje, kai vykdant komercinę veiklą su vartotojais bus sudaromos telekomunikacijų paslaugų sutartys,

1)

keičiant sutartį nesudaryti susitarimų, kuriuose būtų numatyta, kad pagal naują telekomunikacijų paslaugų sutartį įsipareigojimo laikotarpis yra 24 mėnesiai ir prasideda tik pasibaigus įsipareigojimo laikotarpiui pagal ankstesnę telekomunikacijų sutartį, <...> [čia ir toliau išbrauktos nuorodos į priedus su dokumentais abiem konkrečiais atvejais] kai nauja telekomunikacijų paslaugų sutartis aktyvinama dar prieš pasibaigiant ankstesnės telekomunikacijų paslaugų sutarties galiojimo laikotarpiui, jei dėl to <...> klientas sutarties susaistomas ilgesniam nei 24 mėnesių laikotarpiui,

alternatyviai:

keičiant sutartį nesudaryti susitarimų, kuriuose būtų numatyta, kad pagal naują telekomunikacijų paslaugų sutartį kitos sutarties šalies įsipareigojimo laikotarpis yra dveji metai ir prasideda tik pasibaigus įsipareigojimo laikotarpiui pagal ankstesnę telekomunikacijų paslaugų sutartį, <...> kai nauja sutartis aktyvinama dar prieš pasibaigiant ankstesnės telekomunikacijų paslaugų sutarties galiojimo laikotarpiui, jei dėl to <...> klientas sutarties susaistomas ilgesniam nei 24 mėnesių laikotarpiui ir tai nėra individualus susitarimas,

ir (arba)

2)

sąskaitose faktūrose ir (arba) telekomunikacijų paslaugų sutarčių pakeitimus patvirtinančiuose dokumentuose nurodyti mėnesiais tokios įsipareigojimo laikotarpio pabaigos datos, dėl kurios vartotojas sutarties būtų susaistomas ilgiau nei 24 mėnesius, <...>

alternatyviai:

sąskaitose faktūrose ir (arba) telekomunikacijų paslaugų sutarčių pakeitimus patvirtinančiuose dokumentuose nurodyti mėnesiais tokios įsipareigojimo laikotarpio pabaigos datos ir (arba) įsipareigojimo laikotarpio trukmės, dėl kurios vartotojo įsipareigojimo laikotarpis būtų ilgesnis nei dveji metai, jei tai nėra individualus susitarimas, <...>

ir (arba)

3)

nesiremti tuo, kad, keičiant sutartį nepasibaigus ankstesnėje telekomunikacijų paslaugų sutartyje nustatytam įsipareigojimo laikotarpiui, prie naujos telekomunikacijų paslaugų sutarties 24 mėnesių galiojimo laikotarpio pridedamas likęs ankstesnės telekomunikacijų paslaugų sutarties galiojimo laikotarpis <...>.

<...>

- 6 Atsakovė prašo netenkinti ieškinio. Ji teigia, kad kalbama tik apie sutarčių pratęsimą, dėl kurio šalys susitarė ir kuriam netaikomas nei tuo metu galiojusios redakcijos Telekomunikacijų įstatymo 43b straipsnio pirmas sakinys, nei Civilinio kodekso 309 straipsnio 9 punkto a papunktis. Tokiam sutarties pratęsimui negali būti taikoma kontrolė kaip bendrajai komercinei sąlygai, nes tai yra individualus susitarimas.
- 7 *Landgericht* (apygardos teismas) skundžiamu sprendimu įpareigojo atsakovę tenkinti I dalies 1 punkte ir I dalies 2 punkte išdėstytus alternatyvius prašymus <...>. Teismas sprendimą motyvavo taip: skundžiamais veiksmais minėtos nuostatos nebuvo pažeistos; jose nustatyti draudimai taikomi tik pirmų sutarčių, bet ne paskesnių sutarčių trukmei, o šiuo atveju – nepaisant turinio pakeitimų – kalbama apie paskesnes sutartis. Vis dėlto susitarimai yra Bendrosios komercinės sąlygos ir jomis buvo pažeistas BGB 307 straipsnis [dėl Bendrųjų komercinių sąlygų, dėl kurių kita sutarties šalis, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą, patenka į nepalankesnę padėtį, negaliojimo]; tikrinant, ar jos yra neteisėtos, reikia atsižvelgti į vertinimą pagal BGB 309 straipsnio 9 punkto a papunktį.
- 8 Abi šalys apskundė šį sprendimą tiek, kiek jis joms nepalankus <...>.
- 9 Teismo kolegija iš pradžių tenkino ieškovės apeliacinį skundą ir atmetė atsakovės apeliacinį skundą. Ji preziumavo, kad atsakovė skundžiamais veiksmais pažeidžia minėtas nuostatas, visų pirma tuomet, kai jos aiškinamos atsižvelgiant į šiuo atveju reikšmingas direktyvas. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) šį sprendimą panaikino motyvuodamas tuo, kad remiantis tuo metu pateiktais dokumentais, negalima preziumuoti, jog pakeistas abipusės prievolės pagal „papildomas susitarimus“ šalys turėjo pradėti vykdyti jau apsilankymo atsakovės filiale dieną; priešingai, su pirmuoju klientu sudaryto susitarimo formuluotės rodo, kad abipusės šalių prievolės turėjo būti pradėtos vykdyti tik pasibaigus pirmos sutarties galiojimo laikotarpiui. Dokumentas antrojo kliento atžvilgiu nėra sutartis, kaip tokia, o tik atsakovės pateiktas sutarties patvirtinimas. *Bundesgerichtshof* grąžino bylą teismo kolegijai, kad ji papildomai išsiaiškintų faktines aplinkybes.
- 10 Teismo kolegija papildomai išsiaiškino faktines aplinkybes. <...>
- 11 <...> [Dėl klausimo, kada pagal ginčijamus susitarimus turėjo būti pradėtos vykdyti pakeistos abipusės šalių prievolės. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas – visų pirma remdamasis tuo, kad susitarimai buvo faktiškai vykdomi – preziumuoja, kad „papildomas susitarimas“ ir „sutarties pratęsimas“, dėl kurių atsakovė susitarė su savo klientais, remiantis abipuse sutarties šalių valia, turėjo įsigalioti ir turėjo būti pradėti vykdyti jau klientų apsilankymo atsakovės filiale dieną.]
- 12 Tokiomis aplinkybėmis kyla prejudicinis klausimas. Ieškinio pagrindiniai reikalavimai yra pagrįsti, jei skundžiamais veiksmais buvo pažeistas tuo metu

galiojusios redakcijos Telekomunikacijų įstatymo 43b straipsnio pirmas sakinyš. Šioje teisės normoje buvo nustatyta:

Vartotojo ir viešai prieinamų telekomunikacijų paslaugų teikėjo sudarytose sutartyse negali būti nustatytas ilgesnis nei 24 mėnesių pradinis įsipareigojimo laikotarpis.

Šia nuostata į nacionalinę teisę perkelta 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva), 30 straipsnio 5 dalis, iš dalies pakeista Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/136/EB 1 straipsnio 21 punktu; šioje Sąjungos teisės normoje nustatyta:

Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir elektroninių ryšių paslaugas teikiančių ūkio subjektų sudarytose sutartyse nebūtų numatytas pradinis įsipareigojimo laikotarpis, viršijantis 24 mėnesius.

Direktyvos 2009/136/EB 47 konstatuojamojoje dalyje šiuo klausimu nustatyta:

Siekdami visapusiškai pasinaudoti konkurencinės aplinkos teikiamais privalumais, vartotojai, remdamiesi turima informacija ir kai jiems tai naudinga, turėtų turėti galimybę rinktis ir keisti paslaugų teikėjus. Itin svarbu užtikrinti, kad jie galėtų tai daryti netrukdomi teisinių, techninių arba praktinių kliūčių, įskaitant sutartines sąlygas, procedūras, mokesčius ir t. t. Tai netrukdo reikalauti nustatyti pagrįstą minimalų sutarties laikotarpį sutartyse su vartotojais.

Taigi Telekomunikacijų įstatymo 43b straipsnio pirmas sakinyš turėjo būti aiškinamas pagal direktyvą.

- 13 Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į tai, kad klausimas, nuo kurio momento prasideda 24 mėnesių laikotarpis – ar jau nuo sutarties sudarymo, ar tik nuo sutartos įsipareigojimų vykdymo pradžios, šiuo atveju nekyla. Remiantis pirmiau pateikta nuomone, atsakovės veiksmai bet kuriuo atveju būtų kritikuotini, nes nuo sutarties sudarymo momento iki sutarties galiojimo laikotarpio pabaigos, dėl kurios susitarta, šiaip ar taip yra daugiau nei 24 mėnesiai. Vis dėlto toks pažeidimas nėra ieškinio reikalavimo dalykas.
- 14 Be to, – Direktyvos 2002/22/EB 30 straipsnio 5 dalį pakeičianti – Direktyvos (ES) 2018/1972 105 straipsnio 1 dalies nuostata ir nuo 2021 m. gruodžio 1 d. galiojančios naujos redakcijos Telekomunikacijų įstatymo 56 straipsnis, kuriuo ji buvo perkelta į nacionalinę teisę, neturi tiesioginės reikšmės. Pagal Vokietijos teisę ieškinys dėl skundžiamų veiksmų nutraukimo gali būti tenkinamas tik tuomet, kai jie buvo neteisėti jau tuo metu. Taigi dabartinė teisinė padėtis gali turėti nebent netiesioginę reikšmę, jeigu remiantis naujos teisinės padėties nulemtais pakeitimais siekiama padaryti išvadas dėl ankstesnės teisinės padėties.

- 15 Kaip turi būti suprantamas „pradinis įsipareigojimo laikotarpis“, Vokietijoje nesutariama.
- 16 Pagal vieną nuomonę omenyje turima tik „pirma sutartis“. Taigi 24 mėnesių apribojimas taikomas tik pačiai pirmai sutarčiai. Jei sutartis pratęsiama, šis apribojimas netaikomas. Tai galioja ir tuo atveju, kai – kaip iš pradžių numatyta – sutartis, jei ji nenutraukiama, automatiškai pratęsiama (vis dėlto apribojimų kyla iš Direktyvos 93/13/EB priedo [1 punkto h papunkčio] ir Civilinio kodekso 309 straipsnio 9 punkto b papunkčio, kuriuo ši nuostata perkelta į nacionalinę teisę, ir dabar taip pat iš Direktyvos (ES) 2018/1972 105 straipsnio 3 dalies ir naujos redakcijos Telekomunikacijų įstatymo 56 straipsnio 3 dalies, kuria direktyvos nuostata buvo perkelta į nacionalinę teisę), ir tuo atveju, kai sutarties galiojimo laikotarpis pratęsiamas remiantis naujais šalių valios pareiškimais. Pagal šią nuomonę tai turėtų galioti ir tokiu atveju, kai pratęsiant sutartį buvo pakeistos ir su paslaugomis ir atlygiu susijusios sutarties sąlygos.
- 17 Pagal kitą nuomonę <...>, kurios laikosi teismo kolegija <...>, „pradinis įsipareigojimo laikotarpis“ reiškia bet kurį naujais šalių valios pareiškimais nustatytą įsipareigojimo laikotarpį. Kaip matyti iš [Direktyvos 2009/136/EB] 47 konstatuojamosios dalies (žr. 12 punktą), bet kuriuo atveju, pasibaigus pagrįstam minimaliam sutarties laikotarpiui (kuris pagal direktyvą negali būti ilgesnis kaip 24 mėnesiai), vartotojui, taip pat dėl konkurencijos priežasčių, turi būti suteikiama galimybė nutraukti sutartį. 47 konstatuojamojoje dalyje nurodyta priežastis galioja neatsižvelgiant į tai, ar kalbama apie pirmą sutartį, ar apie sutartį dėl pratęsimo. Jeigu 16 punkte apibūdinta nuomonė būtų teisinga, sutarčių dėl pratęsimo, kurios sudaromos remiantis naujais šalių valios pareiškimais, trukmei nebūtų keliami jokių aiškių reikalavimų nei anuo metu, nei dabar, jei (kaip teigia atsakovė) žodžio „pradinis“ neįrašymas Direktyvos (ES) 2018/1972 105 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje, lyginant su šios direktyvos pirmtake, būtų laikomas tik jokios reikšmės neturinčia redakcine klaida. Be to, remiantis 16 punkte nurodyta nuomone, sutarties pakeitimų reikšmė būtų vertinama pagal tai, ar pagal nacionalinę teisę tai yra tik sutarties pratęsimas (nors ir su sutarties turinio pakeitimais), ar vadinamoji novacija (sudaroma nauja sutartis nutraukiant ankstesniąją), taigi direktyvos aiškinimas būtų susietas su nacionalinėmis koncepcijomis. Vadovaujantis nuomone, kurios laikosi teismo kolegija, sąvoka „pradinis įsipareigojimo laikotarpis“ turi būti suprantama skirtingai nei sutarties galiojimo laikotarpio pratęsimas pagal numanomą sutikimą, kuris anksčiau buvo nurodytas Direktyvos 93/13/EB priede [1 punkto h papunktyje], o dabar ir Direktyvos (ES) 2018/1972 105 straipsnio 3 dalyje. Taip būtų aiškiai atskirtos reguliavimo sritys tiek pagal Sąjungos teisę, tiek pagal nacionalinę teisę <...>. Teismo kolegijos manymu, Direktyvos (ES) 2018/1972 105 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nebėra įrašyto žodžio „pradinis“, nors jis buvo šios direktyvos pirmtakėje, nes pratęsimo pagal numanomą sutikimą klausimas dabar tiesiogiai sureguliuotas paskesnėse dalyse.
- 18 Atsakovė laikosi nuomonės, kad vartotojui, sudarančiam sutartį dėl pratęsimo, reikia mažesnės apsaugos, nes jis jau žino, ar įmonė yra patikima ir kaip sutartis

vykdoma praktiškai. Šis argumentas *a priori* netaikomas sutarties pratęsimo atveju, kai pakeičiami šalių įsipareigojimai (sprendimas turi būti priimtas tik dėl jo), jau nekalbant apie tai, kad, atsižvelgiant į [Direktyvos 2009/136/EB] 47 konstatuojamąją dalį (žr. 12 punktą), toks požiūris nepateisina ilgesnio nei 24 mėnesių įsipareigojimo laikotarpio.

<...>

DARBINIS VERTINIMAS